

Utvärdering av verkställandet av miljöhälsoskyddets tillsynsplan 2024

SYMI 20.03.2025 § 5
598/02.02.02/2023

Bakgrundsmaterial: Rapportering till statliga myndigheter i begärda system I enlighet med tillsynsplanen och nationella riktlinjer skall kommunen varje år utvärdera genomförandet av miljöhälsoskyddets tillsynsplan. Utvärderingen skall gälla åtminstone antalet inspektioner enligt typ av tillsynsobjekt, inspektionernas omfattning, antalet provtagningar enligt typ av tillsynsobjekt samt fördelningen av inkomsterna från inspektionerna. Enligt tillsynsplanen för Sydspetsens miljöhälsa utvärderas dessutom tillräckligheten av resurserna och fokuseringen av övervakningen.

Resultaten av utvärderingen av verkställandet av tillsynsplanerna skall i enlighet med gällande förordning skickas till Regionförvaltningsverket i Södra Finland senast 31.3.

Tillsynsplanen för åren 2020-2024 omfattar tillsyn enligt livsmedels-, hälsoskydds- och tobakslagstiftningen samt läkemedelslagen (försäljning av nikotinpreparat). En skild del av planen omfattar även tillsynen över djurens hälsa och välfärd samt över veterinärtjänsterna inom Sydspetsens miljöhälsa och gäller åren 2019-20. Veterinärdelen godkändes av Sydspetsens miljöhälsönämnd den 15.11.2018., den allmänna delen 5.11.2019. Veterinärdelens giltighetstid har med årsvisa beslut förlängts att täcka även åren 2021-2024. Även den allmänna delen har uppdaterats årligen, gällande år 2024 godkändes uppdateringen den 9.11.2023 av Sydspetsens miljöhälsönämnd. Allmänheten har hörts före behandlingen av tillsynsplanerna, men inga genmälen har erhållits.

1. MILJÖHÄLSOSKYDD

1.1 TILLSYN

Vid uppgörandet av miljöhälsoskyddets tillsynsplan för år 2020 fanns det på området ca. 1650 inspektionsobjekt, det årliga behovet av inspektioner hade räknats uppgå till ca 650, utan tillsyn av primärproduktion. Eftersom antalet objekt varierar konstant och även riskbedömningarna ändras, när situationen vid objektet ändrar, anges talen i storleksklass i stället för absoluta antal. Antalet inspektioner hade p.g.a. ändringar i lagstiftning och centrala myndigheters krav sjunkit vilket har förbättrat möjligheterna att med nuvarande resurser utföra planenlig tillsyn på ett mer täckande sätt.

Sammanlagt utfördes 630 inspektioner (575 2023 och 544 år 2022), vilket är igen mera än två tidigare åren. I förhållande till resurserna och med tanke på pågående inskolningar var resultatet mycket gott. Främst torde det goda resultatet bero på att man satsade på att verkställa hela den planerade resursen, något som en längre tid inte helt lyckats och därför satts in som en intern målsättning.

Ett inspektionsbesök kan innehålla inspektioner enligt flera lagstiftningar. När man räknar bort de oplanerade bostadsinspektionerna 10 (2023: 9) och fartygsinspektionerna 31 (2022-2023: 32) är antalet planenliga inspektioner 589, vilket är en ökning på 10 % från föregående år (2023: 534). I de siffrorna ingår även uppföljningsinspektionerna 98 (2023: 97 st), då dessa ingår i tillsynsplanen.

Verkställigheten på helhetsnivå blir därmed 103,6 % (70 % 2023). Att antalet inspektioner överskrider det planerade har också att göra med den stora omsättningen av verksamhetsidkare, som lett till att inspektioner med anledning av nya verksamhetsidkare behövde planeras in under året. Andelen uppföljningsinspektioner har de två senaste åren hållits på en jämn nivå, fördelningen mellan de olika tillsynsarterna presenteras i tabellen nedan.

Tillsynens verkställda resurs var bättre än föregående år 6,4 årsverken (6,1 år 2023, 5,4 år 2022), endast lite lägre än det planerade 6,5 årsverken. Normal byte av personal ledde igen till pauser i besättningen av tjänster.

Verkställigheten för tillsynen enligt olika lagstiftningar varierar och då antalet objekt varierar under året är det rätt svårt att ange exakta siffror. Dock är det tydligt att de mest erfarna inspektörerna också nått en god rutinnivå även inom Oiva-systemet. Bedömningen inom Oiva tar en rätt lång tid att lära ut till nya inspektörer och påverkar därför deras prestation en längre tid. För att säkerställa en jämn bedömning inom Oiva diskuteras uppkomna frågor vid interna möten och behovet av uppföljning av protokollen för nyligen inskolad bedöms på individuell nivå. Inom rapporteringen följs prestationsnivån upp på enhetsnivå, tjänsteinnehavarnas utförande av uppgifter följs upp och diskuteras inom ramen av bl.a. utvecklingssamtal och bedömningen av prestationen.

En del prioritering har utförts, då nya verksamheter medfört ytterligare tillsynsbehov. En kontinuerlig uppföljning har ändå gjorts, så att de stora och mer riskfyllda objekten som stora vattenverk, centralkök och större butiker med hantering av lättförskämbara livsmedel har övervakats täckande. I verksamhetstypen centralkök ingår en del mindre verksamheter, som lämnats bort i prioriteringen. Enligt intern bedömning har de stora centralköken övervakats på ett tillräckligt sätt, medan mindre cateringverksamheter och mindre fiskhantering, som också ingår i gruppen, har kunnat prioriteras bort.

Antal inspektioner presenteras i tabellen nedan (tabell 1). Objekten presenteras i tabellen med grov indelning, vilket gör att t.ex. stora och små vattenverk kommer på samma rad och butiker av olika typ på samma rad. Meningen med tabellen är att ge en helhetsbild av tillsynsfältet. Tabellen skiljer inte på planerade och oplanerade inspektioner.

Tabell 1: Antal inspektioner fördelade enligt objekttyper under 2024

	Antal objekt (plan 2024)	Antal planerade inspektioner 2024	Inspekterade objekt	Inspektioner
Vattenverk och hushållsvattenövervakning	29	22	23	24
Restauranger och caféer	162	128	140	185
Matbutiker	70	48	22	31
Övriga storkök	62	53	61	68
Övriga livsmedelsobjekt	208	145	92	104

Kött- och växtproducenter, mjölkgårdar (primärproduktion)	Ca. 550	10 (+ dessutom 11 mjölkgårdar 2024 och övriga enligt behov)	6	7
Badstränder och motsv. enl. HsL	38	38	38	40
Simhallar och bassänger (HsL)	7	5	3	5
Skolor	55	14	18	19
Övriga lokaler enligt HsL (främst daghem, inkvartering, utrymmen för barn och unga)	288	50	59	68
Tobak (utan rökförbud)	67	33	25	26
Nikotinpreparat	19	10	11	12
Sammanlagt			463	589
Fartygsinspektioner				31
Bostadsinspektioner				10
Sammanlagt				630

Ett inspektionsbesök kan bestå av inspektioner enligt flera olika lagstiftningar. Då protokollen av rapporteringsorsaker oftast görs per lagstiftning, kan ett besök leda till flera olika protokoll.

Tabell 2: Andelen uppföljningsinspektioner av den planerade tillsynen år 2024

	Totala antalet inspektioner	Varav uppföljningar	Andel uppföljningar av totala antalet inspektioner inom tillsynsområdet
Hälsoskydd (ej bostads- eller fartygsinspektioner el. dyl.)	157	15	10 %
Livsmedel (utan primärproduktion)	389	79	20 %
Tobak, utan förförbud	36		12 %
Nikotinpreparat	12	1	8 %

Inom hälsoskyddstillsynen har det strävats efter att göra uppföljningar aktivare. Detta kan ha lett till att endast ett objekt enligt hälsoskyddslagen behövde mer än en uppföljningsinspektion 2024. Uppföljningarna inom livsmedelstillsynen var flera, och uppföljningsbehovet har igen ökat och varit större än föregående år. Tretton objekt behövde mera än en uppföljningsinspektion jämfört med tre 2023. Vid de objekt som inspekteras ofta kan uppföljningen ha skötts under den följande planerliga inspektionen. Eftersom enheten strävat till att effektivera

tillsynen och då bl.a. påföljdsavgifter enligt livsmedelslagen har använts aktivt, kan minskade behovet av upprepade uppföljningar vara en följd av det. I så fall kan den likgiltighet gentemot lagens krav, som besvärat området, ha minskat en del. Andelen uppföljningar är fortfarande störst för kaféer och restauranger.

15 beslut om påföljdsavgifter enligt livsmedelslagen fattades under året (20 år 2023). Avgiften har blivit ett rutinverktyg, som använts speciellt när företagare underlåter att utföra egenkontroll. Påföljdsavgiften har visat sig effektiv i både åtgärdande av brister och som en direkt orsak till bättre dialog med företagen. Se även punkt 3, fördelning av inkomster från tillsynen.

Tvångsåtgärder har vidtagits vid behov. Under år 2023 vidtogs tvångsåtgärder tolv (8 år 2023) i enlighet med livsmedelslagen vid tolv objekt (8 år 2023) 11 av fallen handlade om föreläggande, oftast begränsades verksamheten tills verksamheten motsvarade kraven. Ett förbud gavs för att verksamheten inte var registrerad och verksamhetsidkaren inte gav några uppgifter alls om verksamheten. Tanken med tvångsåtgärderna har varit att inverka så lite som möjligt i näringsidkandet med samtidigt trygga konsumentens hälsa och säkerhet. Inga anmälningar har gjorts till förundersökningsmyndigheten inom tillsynen av hälsoskyddslagen, tobakslagen och läkemedelslagen, ett meddelande om livsmedelsförseelse gjordes. En fällande dom från tingsrätten gavs under året i ett ärende som anmälts till förundersökningen år 2022. En intern auditering av tvångsåtgärder med tyngdpunkt i förvaltningsprocesserna gjordes under 2024. I den identifierades utbildningsbehov, som kommer att beaktas under våren-sommaren 2025.

Av tillsynsveterinärens arbetstid är 30 % reserverat för livsmedelstillsyn. Största delen av tillsynsveterinärens arbetstid har gått till djurskyddet, mindre delar även till förebyggande av djursjukdomar. De godkända livsmedelslokalerna på området är små och få, så fördelningen av resursen är lämplig, även om livsmedelstillsynen stundvis är arbetsdryg. Om djurskyddet konstateras ta mera tid än uppskattat ökas också debiteringen av Regionförvaltningsverket för att bättre motsvara den större andelen arbetstid statens uppgifter har tagit. Den förverkligade tillsynsveterinärresursen på ett årsverke blev något under det planerade, men verkställdes till 92 % med hjälp av vikarier. I praktiken togs den minskade tiden från livsmedelstillsynen. Tillsynsveterinären har tidigare haft hjälp av en djurskyddsövervakare tillförordnad av Regionförvaltningsverket, men den resursen har fallit bort i och med lagändringar och inte ersatts. Användningen av vikarier möjliggjorde också en pilotering av samarbete med Lojoenheten. Försöket gav i handen att en gemensam resurs kunde vara till nytta, men då skall den kunna skötas från en tjänst, inte två, som nu gjordes. Möjligheterna för ytterligare försök hålls öppna enligt möjligheterna även 2025.

Antalet fartygsinspektioner hölls på samma nivå som tidigare år, 31 (32 åren 2022-2023) fartygsinspektioner utfördes. Inspektionerna görs på begäran av fartygen och har hållits på en nivå kring 30-40 inspektioner årligen. Med extern och intern skolning har man sett till att det finns tillräckligt många tjänsteinnehavare som kan utföra dessa inspektioner även under semestertider.

1.2. PROV

Antalet planerade prover och antalet tagna prover framkommer ur tabell 3.

Tabell 3. Antal planerade prover och tagna prover övervakade av hälsoinspektörerna vid Sydspetsens miljöhälsa 2024

	Planerade	Utförda
--	-----------	---------

Livsmedel	enligt behov och verksamhet	9
Hushållsvatten	172	202
Badvatten	138	128
Bassängvatten	64	77

Skillnaderna mellan det planerade antalet prov och tagna antalet prov beror bl.a. på naturliga variationer och behov av uppföljning. Även ökad provtagning på initiativ av verksamhetsidkaren på ett par badstränder inverkar. En del objekt har haft pauser i verksamheten, vilket påverkat antalet prov som behöver tas. Åter igen har sämre provresultat lett till ökat antal prov.

Resultaten från provtagningen följdes upp med inspektioner och åtgärder enligt behov.

Hushållsvattenprovtagningen baserar sig på hushållsvattenförordningarna 1352/2015 och 401/2001 och badvattenprovtagningen på badstrandsförordningarna 177/2008 och 354/2008. Övervakningen av bassängvattenkvaliteten grundar sig på förordning 315/2002.

Största delen av de olika vattenproven har tagits av verksamhetsidkare, som konstaterats vara kompetenta att ta prov. Alla resultat som inkommit har granskats och åtgärder vidtagits vid behov. Hälsoinspektörerna sköter om en del av provtagningen vid de små vattenverken, för att säkerställa verkställandet av den. Antalet hushållsvattenprov varierar något med anledning av uppdateringar av övervakningsprogram, samma gäller badvattenprov. Antalet objekt är relativt konstant.

Provresultaten har för dricks- och badvattnens del i stort varit bra. En kokningsuppmaning gavs för dricksvattnets i februari och tillfällig klorering utfördes i en annan kommun under året, i övrigt har dricksvattnen från de övervakade större vattenverken hållit måttet. Av de stora allmänna badstränderna, s.k. EU-stränderna på området är två klassificerade som bra och åtta som utmärkta enligt badvattenklassificeringen 2023. Ingen strand har klassificerats som tillfredsställande eller dålig.

Inspektioner gjordes fort till de objekt som hade dåliga resultat, för att kartlägga eventuella problem och eventuella systematiska fel. Åtgärder vidtogs enligt behov. Resultaten från tillsynen och undersökningarna används för enhetens egen riskkartläggning.

Provtagningen inom livsmedeltillsynen riktades till råvaror för tartarbiffar i restauranger 9 prov togs. Resultaten har följts upp enligt behov. Prov har också tagits i enlighet med Livsmedelsverket begäran.

Tillsyn av första ankomstplatser ingår numera i kommunens övriga tillsyn. Objekten på området är små, men också i behov av tillsyn, eftersom det inte gjorts så många inspektioner till områdets företag tidigare. Genom skolning har man sett till att personalen kommer ihåg att beakta även denna del av tillsynen vid inspektionerna.

1.3. UTLÅTANDEN SAMT BEHANDLING AV ANMÄLNINGAR OCH ANSÖKNINGAR

Enheten har gett 24 (40 2024) utlåtanden i allmänna ärenden, som planeärenden, miljötillstånd, befrielse från anslutning till vattentjänstverks vattenledning och

avlopp m.m. Utöver detta ges det rutinmässigt utlåtanden till bl.a. byggnadstillsynen med anledning av inkomna ansökningar. Påverkandet vid inledningskedet av plan- och miljöärenden är ett viktigt sätt att hindra eller minska eventuella hälsofaror för invånarna. I regel beaktas enhetens utlåtanden väl under behandlingen.

203 (182 år 2023) anmälningar och ansökningar behandlades under år 2024. Antalet är ca. 10 % högre än föregående år, vilket tyder närmast på stor omsättning av verksamheter, då antalet objekt inte markant ändrar. Med hjälp av anmälningar och ansökningar hålls informationen om verksamheterna à jour, så att inte onödiga åtgärder riktas till objekt som inte är aktiva.

En handfull verksamheter inom primärproduktion och anmälda livsmedelslokaler har följts upp efter nationella jämförelser av data och är nu med i tillsynen.

Tabell 4: Behandlade anmälningar och ansökningar vid Sydspetsens miljöhälsa år 2024

Typ av behandling	Antal
Registrering, godkännande eller avslutande av verksamhet i livsmedelslokal	169
Registrering enligt hälsoskyddslagens 13 § eller godkännande enligt hälsoskyddslagens 18 §	22
Detaljhandelstillstånd enligt tobakslagen	9
Detaljhandelstillstånd enligt läkemedelslagen	3

Behandlingstiden för ansökningar som gäller verksamheter som inte får inledas utan tillstånd var under 2023 oftast kort. 5 ansökningar behandlades inom en arbetsvecka och tre inom sex till tio arbetsdagar. Tre ansökningar tog upp till 15 arbetsdagar. En ansökan krävde utlåtande från högre myndigheter och då var hela behandlingstiden ca. 2 mån, 11 arbetsdagar efter att samtliga utlåtanden erhållits. Behandlingstiden har räknats från det att samtliga nödvändiga dokument har kommit in och förutsättningarna att fatta beslut har uppstått. Därmed kan servicenivån anses ha motsvarat företagarnas behov väl.

1.4. ANVÄNDNINGEN AV RESURSER

Över lag kan man säga att resursanvändningen har fokuserats i enlighet med tillsynsplanen och rätt med tanke på riskerna. De stora, mera riskfyllda objekten har övervakats på ett täckande sätt och tvångsåtgärder har vidtagits vid behov. Det goda samarbetet med verksamhetsområdets kommuner och företagare har lett till att åtgärder kunnat vidtas raskt och större epidemier och olägenheter har kunnat minskas eller elimineras. Detta har också främjat korrekt och öppen kommunikation till konsumenterna.

Vati-datasystemet har varit i bruk inom tillsynen. Brister i bl.a. hanteringen av tillsynspersonalens personuppgifter har följts upp och rapporterats till ansvarig upprätthållare. Enhetens gamla Tervekuu-databas används dock fortfarande för ärendehantering, eftersom Vati-systemet inte fungerar för det ändamålet. Detta betyder delvis dubbelt arbete, för att kraven som ställs på förvaltningen skall fyllas. Avgifterna som kan debiteras, när data rättas vid avslutande av verksamheter enligt livsmedelslagen, svarar delvis på problemet av resurserna som behövs till underhåll av korrektheten av datan i systemen. Risken finns, att resurserna som går åt till att leverera information till centrala myndigheter och

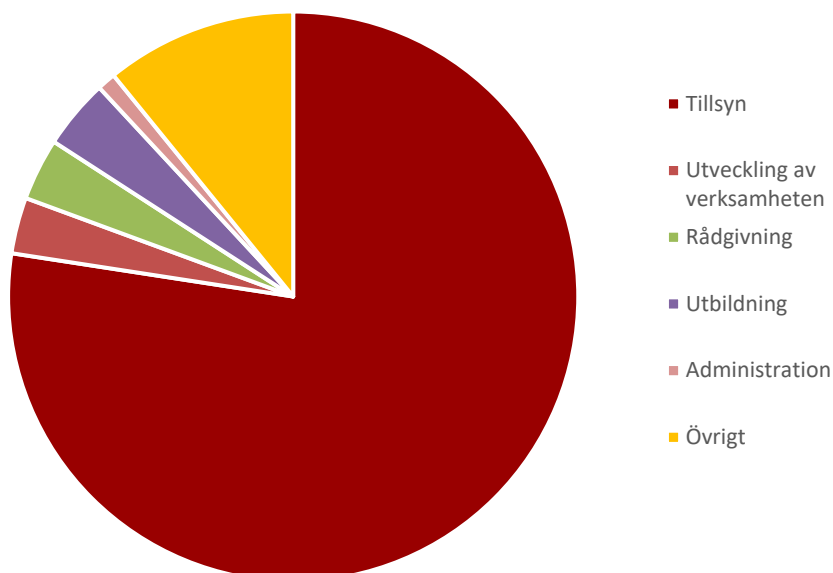
för upprätthåll av informationen fortfarande underskattas. På helhetsnivå är det fortfarande viktigt att beakta resurserna som behövs och används på kommunnivå som en del av kostnaderna och när alternativ övervägs. Ett extra problem för området är att Vati-systemet gärna byter svenskspråkiga uppgifter till finskspråkiga och har svårt att acceptera svenskspråkig information och svenskspråkigt skrivsätt kring t.ex. adresser. En sådan språkvättning leder i långa loppet till urlakandet av tvåspråkiga tjänster och får behovet av tvåspråkigt arbete att verka mindre än det är.

Objekt inom Oiva har följts upp, om bedömningen varit sämre. Typiskt för området har varit, att objekten ofta har flera på varandra följande C- och D-vitsord, vilket kan t.ex. ha haft att göra med mindre tillgänglig information eller företagskultur. I och med det idoga tillsynsarbetet har upprepadet av sämre vitsord minskat och verksamheterna har blivit bättre på att reagera på sina bedömningar. Samtidigt är det möjligt att det skett en minskning av antalet objekt som krävt flera besök för att åtgärda bristerna (se ovan, punkt 1.1).

Det är naturligt att kunderna skall möjlighet att besvära sig över de myndighetsbeslut som ges. Tyvärr leder de långa behandlingstiderna vid förvaltningsdomstolen till att möjligheten också används för att förhala ärenden. Långa behandlingstider äventyrar konsumenternas hälsa och håller ärenden i delvis i limbo allt för länge. Halvfärdiga ärenden kräver mera uppföljning och omfattande resursanvändning för utlåtanden och vidare hantering. Inom djurskyddet har besvären på senare år behandlats på under ett år, medan övriga ärenden har tagit över ett år. Detta är en markant skillnad till t.ex. Sverige, där behandlingstiderna i förvaltningsdomstolen i regel är under 6 mån. En sådan behandlingstid skulle minska på flaskhalsar i tillsynen och göra den mera effektiv, samtidigt som rättsskyddet för parterna och konsumenterna skulle förbättras.

Fördelningen av arbetstiden under år 2024 presenteras nedan.

Fördelning av tillsynens arbetstid år 2024

1.4.1 SAMARBETE

Enhetens tjänsteinnehavare har enligt begäran hållit presentationer i samband med hygienkompetensutbildning. Systemet med att enligt behov delta i tillfällen som i huvudsak ordnas av lokala aktörer fungerar normalt väl och möjliggör informering med så ändamålsenlig resursanvändning som möjligt.

Enheten deltar i samtliga kommunala och en statlig instans inomhusluftsgrupper och har dessutom sedan 2020 representanter i arbetsgrupper för förebyggande rusmedelsarbete i kommunerna. Grupperna i samtliga samarbetskommuner har organiserat sig och har inlett sitt arbete. Utnämnda personer på enheten fungerar också som kontaktpersoner till samarbetskommunernas ungdomsorgan.

Arbetsgruppen för utredning av epidemier för området sammanträdde inte under året, men medlemmarna har hållit aktiv kontakt vid behov och anvisningar har uppdaterats. Samtidigt behandlades aktuella frågor och ärenden. Inga misstänkta vatten- eller livsmedelsburna epidemier undersöktes närmare år 2024. Enheten har också deltagit i det lagstadgade beredskapsarbetet med kommunerna och välfärdsområdet. Deltagandet i beredskapsövningar har utgått från enhetens egna behov och kommunernas önskemål. Miljöhälsovården kunde ingå tydligare i beredskapsplaneringen i en del av samarbetskommunerna, vilket också diskuterats vid uppföljningsmöten.

Utöver information som överförs via Vati har information i varierande ärendet delgetts statliga myndigheter. Oftast har det varit fråga om nationella teman som beredskap eller förhindrande av brott.

Enheten har deltagit i de gemensamma mötena, som planerats tillsammans med de Nyländska tillsynsenheterna. Sydspetsens miljöhälsa stod värd för ett av chefsmötena annars har man deltagit enligt möjlighet. Även tyngdpunkter i uppdateringen av tillsynsplanen och planens strukturer har diskuterats mellan enheterna. Samarbetet har varit givande och belyst de olika områdenas

karaktärer, samtidigt som regionförvaltningsverket har hållits informerad om diskussionerna.

När större brister konstateras med verksamheter, förekommer det ofta också problem inom andra områden. Samarbetet med övriga lokala och regionala myndigheter har effektiviserat tillsynen och gett företagarna likvärdiga utgångspunkter för sin verksamhet. Ett förbättrat samarbete med övriga kommunala enheter har gett tydligare service för t.ex. startande företag. Arbetet att förbättra praxis fortsätter även under år 2025.

För att effektivt kunna utföra den rådgivning som förutsätts av enheten, utfördes ett projekt för att kartlägga företagens förutsättningar, behov och föredragna sätt att få information på. Resultaten används vid utvecklingen av rådgivningen till företagare.

1.5. EFFEKTEN AV TILLSYVEN

Det är inte alldeles enkelt att uppskatta effekterna av tillsynen. Resursernas bristfällighet minskar effektiviteten, men samtidigt leder en prioritering enligt riskbedömningen till att de största och mest riskfyllda objekten övervakas relativt bra.

Det är kännetecknande för tillsynen att de som mest behöver övervakning, inte kommer och söker det. Enheten har dock en bra lokalkännedom, vilket förbättrar effektiviteten av tillsynen. En god kontakt till verksamhetsidkarna gör, att de avvikelser som uppstår kan åtgärdas i effektivt i samråd. Där som ordinarie tillsynsåtgärder inte har räckt till, har enheten god beredskap att vidta tvångsåtgärder.

Likabehandling i tillsynen har tidigare påtalats, då det inte förverkligats p.g.a. nationella lösningar. Statens agerande har lett till att företagarna på området inte har fått samma information på finska och svenska. Situationen har förbättrats, men fortfarande är man tvungen att fråga efter och påminna om behovet och rätten att använda det andra inhemska språket. Med tanke på områdets särdrag samt det stora behovet av information och upplysning är det viktigt att material produceras på ett täckande sätt också av de centrala myndigheterna, så att de lokala projekten kan koncentrera sig på kompletterande material som beaktar lokala behov och särdrag.

Enheten har arbetat för att hålla Oiva-bedömningarna mellan inspektörerna på samma nivå. Veckomöten hålls för att diskutera aktuella ärenden och frågor, så att de kan lösas så fort som möjligt. Även monitoreringarna (peer evaluations) har hjälpt att hålla bedömningarna så lika som möjligt. Användningen av tvångsåtgärder har fördelat sig rätt jämnt mellan inspektörerna.

Sydspetsens miljöhälsa deltar i inomhusluftsarbetet i samtliga kommuner och en statlig aktör inom sitt verksamhetsområde. Det gemensamma arbetet med flera sakkunniga leder till en effektivare skötsel av ärendena och förbättrar informationsgången samt informeringen. Behovet av informering tycks växa, då det förekommer mera felaktig information som får stor spridning t.ex. i sociala media. Deltagandet i arbetsgrupperna för förebyggande rusmedelsarbete ger informationsbyte på gräsrotsnivå inom en kärndel av kommunernas uppgifter efter hälsovårdsreformen.

Regelbunden övning av användningen av Virve-apparaterna har upprätthållit den praktiska beredskapen också under 2024. Även Affärsverket Hangö vatten deltar i övningarna, vilket främjar beredskapen inom området. Enligt begäran har enheten också ordnat handledning och övningar i virve-användningen inom kommunerna.

Några besvär över enhetens beslut och agerande har behandlats under året. Besluten som fattats inom enheten har också hållit i förvaltningsdomstolen. En tidigare anmälan om livsmedelsförseelse ledde till en fällande dom för hälsobrott. Sammanfattningsvis tyder detta på att kvaliteten på det arbete som utförs är god.

Värmeböljorna var en tyngdpunkt för hälsoskyddet under året. Liksom med dagvattnen tidigare, fortsätter beaktandet av de nu framkomna faktorerna inom rutintillsynen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att den tillsyn som görs, är effektiv. Den kontinuerliga skolningen och samarbetet med övriga myndigheter gör, att personalen är sakkunnig och strävar till att utveckla sitt eget arbete. Enheten strävar till en bra dialog med objekten, men drar inte sig heller för att ta till tvångsåtgärder om det behövs med tanke på konsumenternas hälsa eller ekonomi. Beredskapen för vanligare specialsituationer är på god rutinnivå. Över lag håller beredskapen på att förbättras och de plötsliga fall som uppstår har kunnat skötas med rutin och utan att problemen spridit sig eller upprepats.

Miljöhälsovården utgör också en del i verkställandet av de kommunala strategierna. Följande mål i de olika kommunala strategierna har identifierats som en del av miljöhälsovårdens målsättningar:

Hangö: Tvåspråkiga och sakkunniga, därmed välfungerande, tjänster. Genom tillsynen bidrar man till jämlika förutsättningar för företagande. Skydd av invånarnas hälsa och trygga vardag.

Ingå: Jämlika, tvåspråkiga tjänster som stöder smidigt företagande. Skydd och positiv utveckling av invånarnas välmående genom tillsyn.

Raseborg: Tvåspråkiga, fungerade tjänster som bidrar till smidig vardag för företagare och invånare.

Utöver verkställandet av de lagstadgade uppgifterna i enlighet med nationella målsättningar och lokala behov, fungerar miljöhälsovårdens myndighetstjänster också som en del av kommunernas målsättningar och tyngdpunkter.

2. KVALITETSSYSTEM

Kvalitetssystemet har underhållits och uppdaterats under år 2024 parallellt med beredskapssystemet. De båda systemen går in i varandra täcker tillsammans de centrala delarna av tillsynen och beredskapen. De arbetssätt som utarbetats med tanke på beredskapen har kommit till nytta och stått som grund för lösningar även under år 2024. Kvaliteten av verksamheten har följts upp inom systemet. Monitoreringar av inspektörer har gjorts som kollegiala utvärderingar (peer evaluation) i enlighet med det planerade. En intern auditering utfördes året med tyngdpunkt i förvaltningsprocessen för tvångsåtgärder. Resultaten av auditeringar och uppföljningar används för att förbättra kvaliteten på verksamheten och för en kontinuerlig förbättring.

Sammanfattningsvis konstateras att kvalitetssystemet är i användning, används och utvecklas inom enheten och motsvarar därmed de förväntningar som ställts på den.

3. FÖRDELNINGEN AV INKOMSTER FRÅN TILLSYVEN

Inkomsterna från tillsynen uppgick till totalt 340 601 € (2023: 320 547 €), varav 154 303 € (155 730 € 2023) grundavgifter och 186 298 € (2023: 164 817 €) från tillsynens prestationer. Inkomsterna och fördelningen av dem motsvarar i stort det föregående året, inkomsterna från grund- och årsavgifter har dock minskat något. Med tanke på inflationsläget och att de i lagrum definierade grund- och årsavgifterna inte har indexjustering, minskar betydelsen av grundavgifterna an efter att tiden går.

Utgifterna för tillsynen uppgår till ung. 530 000 € (utan statliga uppgifter och veterinärvårdens förvaltning), så inkomsterna täcker 64 % av tillsynens uppgifter, vilket är ungefär i nivå med tidigare år (63 % år 2023 och 65 % år 2022) Inkomstnivån skall ses som god och stor inverkan av höga inflationen har kunnat undvikas. Rådgivning m.m. som förutsätts p.g.a. ändringarna i lagstiftningen verkställs gradvis och kommer att minska på andelen utgifter som täcks av inkomsterna. Antalet minutförsäljningstillstånd för tobak har inte sjunkit i den förväntade takten, men sjunker ändå och kommer fram över att minska på inkomsterna. Om de lagstadgade avgifterna inte justeras med tanke på inflationen, minskar också deras betydelse an efter.

Tabell 5: Fördelningen av inkomster från tillsynen 2024

Övervakningsområde	Inkomster från planerlig tillsyn (€)	Inkomster från anmälningar och ansökningar (€)	Årsavgifter (€)	Övriga inkomster (€)
Livsmedel	102 939	15 879	70 286	234 (utlåanden, intyg)
Hälsoskydd	54 867	3082	23 100	1 235 (prov)
Tobak		871	59 753	
Nikotinpreparat		469	1 752	
Övriga inkomster				Fartyg 6 067

I praktiken är inte siffrorna ovan direkt jämförbara med bokföringen, då siffrorna ovan tagits från rapporteringsprogram. Också avskrivningar minskar på inkomsterna i bokslutet.

Utöver avgifter som tillfaller enheten, fattades också 15 (20 år 2023) beslut i ärenden som gäller påföljdsavgifter, där avgifterna tillfaller staten. Påföljdsavgiften är ett nytt verktyg inom tillsynen, som använts från år 2022 och den har visat sig effektivisera tillsynen. De enskilda påföljdsavgifternas storlek varierade från 300 € till 1 400 € och uppgick sammanlagt till 7 700 € (8 100 € år 2023). Se även 1.1 tillsyn.

4. DJURSKYDDSTILLSYN OCH FÖRHINDRANDE AV DJURSIJKDOMAR

Tillsynsveterinären har arbetat via en heltidstjänst, där ca. 30 % av arbetstiden reserverats för tillsyn, 70 % för tillsynsveterinäruppgifter. I praktiken verkställdes 0,92 årsverken, varav tillsynsveterinäruppgifterna verkställdes helt enligt plan och tillsynsdelen med något mindre resurs, 0,2 årsverken. Detta påverkade inte tillsynen på betydande sätt, då områdets godkända livsmedelslokaler är små och verksamheten har varit mindre än väntat. Området är ett riskområde för djursjukdomar bl.a. p.g.a. sitt geografiska läge och hamnarna. (Se även punkt 1.1.) Det är mycket viktigt för en lyckad tillsyn att ärenden som går till fortsatt behandling i förvaltningsdomstolarna också kan avgöras smidigt.

Tillsynsveterinären eller dennes ersättare har gjort 47 (65 år 2023) inspektionsprotokoll, beslut och utlåtanden. Vid behov har prov tagits för uppföljning av djursjukdomar.

Arbetet har stötts av regionförvaltningsverkets tjänsteinnehavare. Arbetsfördelningen mellan regionförvaltningsverket och kommunen har förtydligats på ett konstruktivt sätt under året, vilket gör processerna smidigare. I större och mer komplicerade fall har stöd även behövts av andra myndigheter. Det är tydligt, att ett etablerat samarbete med övriga myndigheter behövs i och med att fallen blir mer komplicerade. Djurskyddsrådgivaren har fallit bort i.o.m. ändringar i lagstiftningen och ingen ersättande resurs har skapats. Polisen används som tjänstehjälp om det bedöms nödvändigt och två hälsoinspektörer har utnämnts att hjälpa till vid arbetsamma fall, men de gör det arbetet vid sidan av sina egna uppgifter.

Det skulle vara viktigt att öka på de statliga myndigheternas språkkunskaper i det andra inhemska i takt med att lokala funktioner minskar.

Samarbetsmöte med polisen ordnades inte under år 2024, men samarbetet har diskuterats vid möte mellan polisinspektionens ledning och Hangö stads ledning. Planen är att de lokala mötena åtminstone en gång i året återupptas under år 2025.

I samband med lokala misstankar om djursjukdomar har ett lokalt behov av information noterats. De nationella myndigheterna har inte som kutym att informera allmänheten i fall av misstänkta sjukdomar. På små orter i utkanten av länet noteras dock händelserna fort och enheten har fått gå och informera om det egna arbetet, för att undvika större missförstånd och rykten. Det kan finnas orsak för regionförvaltningsverket att anpassa sin informeringsplan till lokala förhållanden på ett område som är så heterogent som Nyland.

5. VETERINÄRVÅRDEN

Veterinärvården sköts delvis med köptjänster, delvis med egna tjänsteinnehavare. Tjänsterna utgår från att de inte konkurrerar med den privata marknaden, utan kompletterar den. Kommunerna har önskat att tjänsterna produceras på miniminivå. Jourtjänster 24 h/d köps för produktionsdjur och för övriga djur utanför tjänstetid. Den egna praktikerveterinären ansvarar för icke brådskande vård av produktionsdjur. Praktikerveterinären ersätter också vid behov tillsynsveterinären i akuta ärenden.

Tabell 6: Fördelningen av patienter inom de kommunala tjänsterna år 2024:

	Produktionsdjur	Övriga djur

Praktikerveterinär/icke brådszkande produktionsdjur	250	
Jourtjänster/brådszkande	212	1438

Antalet patienter motsvarande tjänsteproducentens förväntningar. Vården har kunnat skötas trots den ökade kundmängden sommartid, något som kunde ha blivit allt för belastande för den tidigare egna organisationen, även om en del av kunderna säkert varit sommargäster. Praktikerveterinärens patientmängder visar, att de kompletterande icke-brådszkande tjänsterna behövs, även om kundantalet inte är stort. Den privata sektorn ser ut att ha tagit hand om den övriga veterinärvården.

Så som konstaterats tidigare år har organisationsändringen inom veterinärvården märkbart minskat på den administrativa arbetsbördan inom enheten och det mesta arbetet har nu kunnat skötas inom normal arbetstid. Arbetstid har också frigjorts till tillsynen och ändringen har därmed lett till effektivare användning av resurser. De producerade tjänsterna har fungerat smidigt och över lag verkar kunderna nöjda med nuvarande system. Då den privata sektorn täcker området bra och tjänster är tillgängliga för både produktionsdjur och andra djur också utanför det kommunala utbudet, verkar de kommunala och de privata tjänsterna komplettera varandra så som lagstiftningen förutsätter. Jämfört med tidigare har jouren flera och samtliga färdigt utexaminerade, veterinärer än tidigare. Systemet är funktionssäkrare och därmed patientsäkrare än vad kommunen själv kunde producera med de resurser som fanns att tillgå. Mängden respons över tjänsterna har minskat sedan den egna organisationen och den erhållna responsen ger bild av fungerande tjänster som de flesta är nöjda med.

Patientmängden varierar kraftigt under olika årstider, störst är behovet av tjänster under sommarmånaderna. Tekniskt sett har kommunen endast skyldighet att ordna tjänster för de egna invånarna, men det skulle kunna skada turism- och sommarstugenäringen om man hårt började sälla bort utomsoknes kunder. Med den mängd veterinärer som nu jourar (6 st) är det möjligt att handskas också med stora mängder kunder utan att en enskild person belastas för mycket. Kommunen skulle ha mycket svårt att anpassa verksamheten till behovet under de olika årstiderna och samtidigt ha en ändamålsenlig verksamhet som näringsidkare för de enskilda tjänsteinnehavarna.

7. SLUTSATSER OCH ÅTGÄRDER

Sammanfattningsvis verkställdes tillsynen bra med tanke på behovet av tillsyn. Veterinärvården har fungerat som planerat.

En ändamålsenlig och praktiskt fungerande resursanvändning för tillsynen av djurskydd och förhindrande av djursjukdomar behöver arbetas på under 2025, så att arbetet kan utföras effektivt och tryggt utan att det tär på de övriga resurserna. Möjliga lösningar kunde vara t.ex. samarbete, men även andra möjligheter finns.

Samarbete har kunnat utvecklas vidare på många fronter och arbetet fortsätter 2025.

I och med att attityden på fältet ställvis blir mera likgiltig mot gällande lagstiftning och kommunikationen mer krävande, är det viktigt att tillsynspersonalen får

tillräckligt med stöd och övning för situationerna. Då är det också viktigt med fortsatt tydligt stöd från högre myndigheter.

Det vore viktigt med tanke på tillsynens effektivitet och rättsskyddet för objekten, att behandlingstiderna i domstolarna skulle vara kortare. Nu uppstår långa väntetider i onödan och i praktiken kan man behöva vidta vidare åtgärder för att skydda konsumenternas hälsa, medan behandlingen av tidigare skeden ännu pågår. Detta kan verka kontroversiellt för objekt och observatörer.

Förslag (Kuula)	Sydspetsens miljöhälsönämnd antecknar ärendet till kännedom och skickar rapporten till Södra Finlands Regionförvaltningsverk.
Beslut	Förslaget godkändes
Tilläggsuppgifter	Direktör för hälsoövervakningen Katianna Kuula, 040 1359 222